

Baranyai Tibor 1948-ban, röviddel a Második Világháború után menekült Magyarországról, de nem nevezhető háborús menekültnek, sokkal inkább az 56-osok előfutárjának. Elkötelezett, mozgalmi szocialistaként nem jó szemmel néztek rá sem a háború előtti éra hatalmasai, sem a szovjet imperialisták. Ezek Moszkvában képzett ügynökei átjátszották az országot az oroszoknak. A baj az volt Baranyaival, hogy mindkét esetben következetesen magyar népe valós szabadságáért, demokratikus függetlenségéért megalkuvás nélkül harcoló, elvhű hazafi volt. Más szóval igazi szabadságharcos.

Baranyai Tibor gyerekkorát falusi környezetben, a szabolcsmegyei Apagyon, ifjú éveit tíz éves korától Budapesten éli. Nagyapja földműves, apja szabó mester. Nyolc elemi elvégzése után ő is kitanulja a szabó mesterséget. 18 éves korában már szakszervezeti mozgalmistaként működik, háborúellenes álláspontot foglal el. Az ifjúsági Szabadság Front tagjaként bekapcsolódik az ellenállási mozgalomba. Pár hónapig kiképzetlen gyermek-katonaként szerepel a háborúban, rövid ideig a pestkörnyéki csatározásokban is részt vesz. Szerencséjére nincsen az oroszokhoz naívan átálló mozgalmi társai között, így elkerüli a szibériai fogságot. Az 1945-ös választásokon képviselőhelyettesként lesz megválasztva, mint Szociál Demokrata. Ifjúsági körökben vezető szerepet vállal a Szocialista Ifjúsági Mozgalomban, majd a Szakszervezeti Tanács szociáldemokrata ifjúsági titkára lesz. Ezen szerepében élesen szembekerül a kommunistákkal, miután a Fiatalok hasábjain megnemalkuvó módon küzd a magyar demokrácia megőrzéséért. Amikor a megszálló hatalom ügynökei átveszik a vezetést, őt tipikusan "kémnek" és "hazaárulónak" rágalmazzák, hogy eltegyék láb alól. Bécsbe menekül a letartóztatás elől.

Külföldön tagja a Magyar Szocialista Párt londoni emigráns vezetőségének, amely évekig Szélig Imre vezetése alatt működik. Salzburgban, Zürichben, Stockholmban él, majd Montréalba emigrál. Itt jelenik meg Útszéli virágok (1956) című gyűjteménye, amely verseket, rövidebb és hosszabb lélekzetű, személyes vonatkozású prózai írásokat és egynéhány svéd eredetiből készített fordítását tartalmazza. Többnyire politikai jellegű írásai megelőzőleg több helyen és országban jelentek meg, közöttük a Szociáldemokrata Népszava (London), a Fiatalok és a Szakszervezeti Értesítő (Stockholm), Az Ember (New York), a Nyugati Hírnök (Párizs), a Magyar szemle (London), a Szabadság (Cleveland), a Látóhatár (München), stb. A Szabad Európa Rádió rendszeresen közvetítette írásait Magyarországra. Fordításokban megjelent a svéd, finn, norvég, dán és a német sajtóban.

Montreálban biztosítási ügynöki munkával tartja el magát, időnként ellátogatva Ontario magyar-lakta területeire is, amiről versel. Megalkuvás nélkül vállalja sorsát, magyarságát. Kanadai száműzetése éveit a hazatérés soha fel nem adott reményében szenvedti át.

Mint politikus embert és igaz hazafit, rettenetesen bántja a hazai hazaárulók igaztalan vádja, miszerint ő lenne hazaáruló. Nemeslelkűségét, filozófikus hozzáállását és győtrődéseit nagyszerűen világítja meg egy, még 1949-ben, Stockholmban írt elmélkedése, ami mellőz minden indulatot és igaza hangos megvédését. Ehelyett gondosan előrelátó, logikus levezetéssel vezeti olvasóját az igazság felismerésére: ő nem hazaáruló. A szavak értelmének meghatározásával kezdi, mint aki tisztán kíván beszélni:

A haza az a föld, ahol a magyarság egy tömbben él. A mi hazánk... a Kárpát Medencében van, s mindannyiunké annyi belőle, amennyit megismertünk, magunkévá tettünk. Nekem sok lelki pillanatfelvételem van a hazámról, mert sokat, sokfelé jártam. Mindig és mindenütt otthon éreztem magam, s emlékeimben kicsi falunk kis temetője éppúgy a hazát jelenti számomra, mint a pesti VII. Kerület szűk utcái, vagy a Balaton partja, a Tisza fűzesei. A haza mindig haza marad, függetlenül attól hogy idegen megszállók vagy ügynökeik intézik a nép ügyeit, amely a földjén él. Úgy is mondhatom bátran, az állam, mint olyan, független a hazától, csak a nép tartozik szorosán együvé vele. Mert, ugyebár, az államforma változik, de a haza csak az marad, ami volt - édes otthona a keserű magyarnak. ("Csendes esti beszélgetés a hazaárulásról," Stockholm, 1949 november, Útszéli Virágok, 70)

Figyeljük meg, hogy elválasztja a hazát és a kormányt. Leszögezi: csak az, hogy valaki elhagyja hazáját és máshol él, az nem tesz senkit hazaárulóvá, csak akkor, ha külföldön is a nép érdekei ellen dolgozik. Baranyai fogalma sem az országról sem a népről nem kirekesztő: ő hazájának vallja a Kárpát medence minden táját ami magyarul, és a nyelvet határozza meg mint mérvadót, nem a fajt:

De ha a mi édes, és egyedülvalóan szépséges anyanyelvünket tekintjük, azt kell, hogy mondjuk: aki ezt a nyelvet - ami jóllehet éppoly árva, mint a népünk maga - beszéli s ezen gondolkodik, s magát magyarnak tekinti, az a magyar néphez tartozik - éljen bár otthon vagy Bergengóciában. Mert erős bilincs és örök figyelmeztetés is ez a nyelv: magyarul láttatja velünk a világot, ameddig csak élünk. (71)

Majd folytatja:

A nép érdekét kell tehát elárulni ahhoz hogy elárulja valaki a hazát. De hát mi is a nép érdeke? Mindenekelőtt - gondolom - az, hogy a nép szabad legyen, mert ez neki örökös joga, s ha csak igen ritkán van is része benne, tőle senki ezt el nem vitatja. Úgyannyira, hogy még az elnyomók is a szabadság nevében "és érdekében" szokták gyakorolni diktatórikus uralmukat. Na már most, ha a nép szabad, akkor saját maga intézheti sorsát, választások útján mondva meg, mit akar. Igen ám, de nem kerülhet szembe a nép "a történelmi nemzet érdekeivel" - mondták a múltban - mivelhogy "nemzet" alatt az ősi juss jogán uralmon lévőket értették. Mostanában lassan eggyé válik a nép és a nemzet, mivelhogy bebizonyosodott hogy csak a nép egyeteme képes a nemzeti hagyományok megőrzésére. Az is nyilvánvalóvá lett, hogy a nemzet érdeke azonos a nép érdekével. (71)

És levonja a következtetést:

A nép, a nemzet, és a haza érdekei ellen vét az aki szabadságát külsőleg vagy bévül korlátozni kívánja, vagy megszünteti. Ezt kifelé függetlenség, befelé demokratikus jogok néven szokás emlegetni. A függetlenség és a belső szabadság összefügg, s ha az egyik elvész, oda a másik is. A hazát tehát otthon is és külföldön is el lehet árulni, csak alkalom és elvetemültség kell hozzá. (71)

Ezek után elmagyarázza a fonák helyzetet, aminek kapcsán őt nevezik hazaárulónak:

Általában az a szokás hogy a hazafiak törvényeket csinálnak, amelyekben meghatározzák a hazaárulás mibenlétét és s az érte járó büntetést is megszabják. Igenám, vajjon mindig a hazafiak kezében van-e a törvényalkotás és annak végrehajtása? Sajnos, ezt nem mondhatjuk, mert megeshet bizony, hogy éppen a haza, a nép, és a nemzet árulóinak a kezébe kerül a hatalom. Az is megeshet, hogy idegen nagyhatalom érdekei szerint, annak megbízott ügynökei gyakorolják az uralmat - s ítélnek el a legjobb hazafiakat... hazaárulás címen! A politika bizony ilyen dolog, ott sok minden megeshetik és mindennek az ellenkezője is. (71-72)

Figyeljük meg milyen meggyőzően védi meg magát, és milyen finoman bánik vádlójával:

Rendszerint csak utólag válik biztosan megállapíthatónak hogy egy-egy történelmi korszakban kik voltak a hazafiak és kik a hazaárulók. Néha azonban vannak bizonyos jelek, amelyek alapján a nép is, de meg a világ is az árulással egyidejűleg meg tudja állapítani, hogy -- na ez AZ volt. Persze az igazságért be is verhetik az ember fejét, ezért aztán sokan csak úgy magukban szortírozzák kétfelé a politikusokat, mivelhogy ezek között fordul elő a leggyakrabban az ilyesmi. Na már most ezek után hadd mondjam meg hogy nem tartom magam hazaárulónak. Úgy vétettem. Nem kívántam a szabadság korlátozását otthon, és a függetlenségét nem akartam egy nagyhatalom melletti csatlós vagy gyarmati sorsra felcseréltetni. Még csak titkokat sem tudtam amelyeket elárulni módomban lett volna. Hogy ez az ember mégis azt állítja, ez különös ugyan, de mit csináljak? Majd egyszer elválnak, neki volt-e igaza vagy nekem. Még azt se mondom rá, hogy ő vagy az otthoni hatalmasok volnának inkább hazaárulók. Nem mondom, mégpedig azért nem, mert nem akarok az igazság kiabálásával legénykedni, akkor, amikor nem üthetnek érte a fejemre." (72)

Ez a vagány, falusi gyerekből lett pesti srác maga a józanság, a nemeslelkűség. Ilyen, igazán a népből jövő embereket üldözték ki hazájukból "a nép nevében" az orosz imperializmus hazaáruló kiszolgálói.

Baranyai egyéb prózája kivándorolt élete eseményeit örökíti meg. Ezek rövid képek- jelenetek- és meglátásoktól, a hosszabb történetekig terjednek. Megörökít egy olasz énekest aki gátlástalanul énekel egy vasútállomáson, elemi erővel élesztve egyszerre saját és Baranyai hazaszeretetét a dalban, egy menekülttársától való könnyes, végérvényes búcsuzását Zürichben, Salzburg látnivalóit, a svéd királyság népének demokratikus gondolkozását. A "Szinbád Európában" ifjúkori szerelmeit mutatja be Krúdy Gyula stílusában. "Szinbád ugyanis (már a legifjabb), félt a nőktől, s ami még rosszabb: tisztelte őket." Ezután "Szinbád" diszkrétan elmeséli különböző országokban különböző nőkkal kapcsolatos kalandjait, ami után a fiatal szárazföldi hajós egyre több kérdésben ad igazat nagyapjának s Krúdy tekintetes úrnak, akik már annak idején részletesen kifejtették véleményüket a nőkről, akiket csak szeretni szabad - de tisztelni hiábavaló, mert ilyen vonatkozásban annyit csalódhat az ember, hogy az még egy pesti hajósnak is sok... (69)

Így az ifjú Baranyai.

Az "Igaz történet" valóban egy álom, amit az tesz igazzá, hogy valóban létezik egy lány otthon, akihez a hős és hű Baranyai álmában hazatér, vállalva a bebörtönzést is, de csak egy salzburgi kávéházban ébred a keserű valóságra. Tragikus szerelemről szól a "Leánynézőben," ami egy

Amerikát megjárt ember hazajöttét mutatja be, aki elérni látszik az álmát: szép kis birtokot, dolgos, szerető fiatal feleséget, családot. "Csak az újabb háború ne jött volna, kedves Imre bátyám boldogsága tovább tartott volna. Felesége meghalt, fiai elvesztek, messzi orosz pusztán jeltelen sírokban pihennek. Megtört öreg ember gyümölcsfákat ültet s unokái közt él az emlékeinek." (109)

Háborús élményeiről számol be a "Karácsonyi történet" című elbeszélésében. A nyitány: "Nemhogy békesség és jóakarát nem volt a földön, de éppen tetőfokán állott a háború és a gyűlölködés." (98) Baranyai átlőtt combbal, halásápadtan érkezik a frontról az óvóhelyre szüleihez. Amikor apja meglátja, felkiált: "Megöltek fiam!" Mondja Baranyai: "Nem voltunk és nem voltam 'Budapest hős védője.'" (104) A befejezés: "Új karácsonyok és újesztendők köszöntenek bennünket, de nincs békességünk, mert nincs szabadságunk." (104) A történet egy imával záródik: "Hittel és bánattal, kétségbeesve és reménykedve vágyakozunk utánad, népünk szabadsága, emberibb holnapja, szeretettel teli békességese élete. Ne váross soká magadra, s ne engedd hogy megfogyatkozzék az erőnk és a hitünk! Örök szerelmünk, szent SZABADSÁG, jöjj és maradj velünk minden időkben! Ámen!" (104)

A szabadság, mint téma, soha nincsen távol Baranyai gondolatvilágától. A "Márciusi gondolatok"-ban Kossuthot idézi, s hogy "száműzetésben kezdték ünnepelni azt a márciusat annakidején, s idegenben élnek ma is csak igazán szabad magyarok, olyanok, akiknek nem kell parancsra és a mindenható párt szájíze szerint ünnepelni." (89) A "Halott barátaimra emlékezem" ifjúkori barátai tragikus, egyéni és korai életével és halálával foglalkozik, de szemei a korán vannak:

S a többiek, ez a mi pusztulásra ítéltetett nemzedékünk halottai, mind, akik elmentek, meghaltak fiatalon. S akik élnek, és élni akarnak, de árnyak és veszélyek keresztezik életüket ebben a szomorúvá vált világban. Olyan öreg ez a mostani fiatalság, olyan keveset volt igazán fiatal, s oly hamar fásult bele a gondba, hogy még emlékei sem maradtak talán "a gondtalan, fiatal évekről." Megszoktuk már a gyászt és a bánatot is, nem újság arra mifelénk a halál, s nem is nagy ijedelem, csupáncsak fáj a szívünk néha, hogy miért kell ennek a népnek mindig ifjúságában elpusztulnia. Miért és meddig még? - kérdezzük és szeretnénk hinni, hogy igaz lesz számunkra is a "Feltámadunk!" Mert a szolgaság rosszabb a halálnál, s a szabadság az élet, a boldog megújulás népnek és embernek egyaránt. (82)

Imre bátyjához hasonlóan száműzetésében ő is leginkább az emlékeiben él. Pesti emlékeiről szólnak "És elmúltak a gyermekévek," ami férfivé avatása emlékét örökíti meg; "Itt a tavasz" első szerelmét, "Emlékezés egy városra" budapesti emlékeit, kedvenc helyeit sorolja. "Egy fiatal ember emlékei" első pesti napjairól szól, és megbéküléséről Pesttel: "Nem, sohase felejtettem el, hogy a falu és a külvárosok együvé tartoznak, és én a kettőnek a fia vagyok." (59)

Ha van a kanadai magyar irodalomnak hivatásos szabadságharcos írója és költője, Baranyai István ez az ember. Költészetében komoly, gyakran megválaszolhatatlan kérdéseket tesz fel:

Mit ér a béke, ha szabadság az ára?

Mért nincs mindenkinek joga szabadságra?

S aki feláldozza mások szabadságát,

meg tudja-e védni majd a sajátját?

Kelet-Nyugat a békét hirdeti,

de egymás szavát már el nem hiszi.

A békevágy csak taktika, stratégia,

a pacifisták ostoba széplelkek,

mindenfelé csak a fegyverek zörögnek.

(Szabadság és béke, 3)

Nehézveretű, szinte profetikus kérdések, egyben a hidegháború tömör összegzése. Mindkettő Baranyai helyzetfelismeréséről, tisztánlátásáról tanúskodik. A továbbiakban a vers egy imává válik a szabadságért:

Mert, lásd, oly fárasztó ez a várakozás,

kívánjuk már a változást.

Mint a halottak a feltámadást,

mint virág a napfényt,

mint fű az esőt,

mint ifjú ember kíván szeretőt;

így kívánunk téged, ne légy mindig messze

szerelmes szép mátkánk,

hagy nézzünk szemedbe.

Hadd lehessünk újra szabad magyarok,

sok-sok bánat után egy kicsit boldogok.

(Szabadság és béke, 4)

Mint sokat vándorolt, sehol le nem települő kivándorló, belülről ismeri a kivándorlottak sorsát. Emigránsok című verse ezek himnuszának is beillene:

Eljöttünk a szolgaság földjéről,
hogy a jövődők megmentjük magunk
s azt a hitet, mit szívünkben hordozunk.
Reménység s nyomor jelzik az utunk.

Hitünk törött tükrében
csalódásaink sápadt visszfénye ragyog.
Emlékeinkből s emlékeinknek élünk,
s nem érezzük azt hogy szabadok vagyunk.

A befejező sorok:

A múlt és a holnap a mi valónk,
a jelenben nem leljük helyünk.
S kérdezzük a kétes jövődőt:
igaz-e hogy egyszer hazamegyünk?

(Emigránsok, 4)

Kétségtelen, hogy Baranyai számára egyetlen a haza: „Otthont találhatok máshol is talán, / de nem lesz soha más föld a hazám.” (Kivándorolni készülők, 5) Honvágy című versében nem győzi sorolni veszteségeit: „Elvesztetted életed felét, / anyád, apád és testvéreid, / a várost, mely hozzád tartozott... te elvesztél nekik, ők elvesztek neked.” (5) Állandóan gyöttri a honvágy, amely „olyan, mint a tompa zsibbadás, / a néma kín, mely lassan gyötör.” (6) Honvágy kínozza még akkor is amikor aránylag jól megy a dolga:

Otthon szögesdrót s a kancsuka járja;
te szabadon élsz, kint a nagy világba.

Otthon szűkében vannak a kenyérnek:

neked semmiben sincsen itt szükséged.

Mégis haza vágyol, távoli hazádba,

hogy ne legyél tovább számkivetett árva,

idegenek földjén szomorú bújdosó,

boldog emberek közt bánatos kóborló.

(Honvág, 6)

Verstechnikai szempontból a fenti sorok ritkaságot képeznek Baranyai költészetében: ritmus és rímtartó magyaros verselést. Általában Baranyai nem sokat aggódik sem a forma sem a rímek betartásával: ahol kijön egyik vagy a másik, ott úgy jó neki, ha nem jön ki, hát nem, ő nem küszködik velük, megelégszik a tiszta beszéddel. Az ő szekeréhez nem látja szükségét az egyenletesen ügető lovakat befogni: a Baranyai sorok megugranak vagy poroszkálnak, de leginkább csak mennek a maguk módján. A rímek finomságával se törődik sokat, azok inkább maguktól, a nyelv mélységeiből, ha nem csak a ragozásokból bukkannak elő tetszésük szerint, és nem látszanak vezetni gondolatmenetét. Stílusa is hol népies, hol pesties - ahogy kijön. (Elbeszélései is a maguk ösztönös törvényeit követik, többnyire egyenes idővonalban, azonos idősíkbán mozognak, semmiféle irodalmi áramlatot sem látszanak tükrözni sehol, és még véletlenül se kezd neki egy történetnek in medias res.) Szóval neki minden műve eredeti Baranyai alkotás.

A Budapest: üzen a fiad című vers frappáns üzenete: városom, mindig magammal viszlek, akárhova sodor a sors. Baranyaiasan: „ Minden új várost, amit útba ejtek, / felosztok magamban Budának és Pestnek, / hogy semmit se felejtsek." Majd: „Bécs, Salzburg és Zürich, / Stockholm és Montréal, mindegyiknek éltem / a pesti oldalán." Így ő.

Baranyai igazi önálló gondolkozó ember, végiggondolja a szabadság-rabság, a honvédelem-hazaárulás történelmét. Erről tanúskodik Vazul emlékezete című verse, amelyben leírja testvéröccse ármányát, akinek emberei Vazul vendégszeretét élvezik, mielőtt megvakítják és ólmot öntenek a fülébe. Csak ezután gondoskodik ellátásáról a nyugati érdekekkel szövethető fivér. Ezeréves téma: történelmi kiszolgáltatottságunk a nagyobb hatalomnak.

Lázadó volt-e igazán?

Vagy csak egy áldozat,

s a nyugatról jött lovagok

kaptak szép birtokokat.

Szent lett a királyból,

még a fiából is.

István és Imre regéknek hőse,

Vazul a lázadók korai elődje. (9-10)

Az ezeréves téma ezeréves velejárója: az összetartás hiánya. Írja Baranyai ugyanabban a versben:

Hej, de vakok vagyunk,

sose tudunk látni,

egymás mellé állva

kifele csatázni.

(Vazul emlékezete, 10)

Baranyai, mint láttuk, nem fellángoló és ellángoló szabadságharcos, ő szervezőmunkás és aktivista, keresi a teendőket. Legfontosabb utasítása valóban nagyon fontos üzenet. Találón a vers címe: Üzenet hazulról.

Minden szabad magyarnak ott kint

hangosan kellene kiáltani,

hogy meghallják fájdalmunk szavát

a világ erős nagy nemzetei. (11)

Valóban, országunk, népünk sorsa szinte semmi szimpátiát nem élvez nyugaton. Népünk csak a második világháborúban elszenvedett hárommillió áldozata elvész a harmincmillió keleteurópai áldozatok száma között, anélkül hogy bárkiben tudatosodna hogy népünk egynegyede veszett el, s hogy hozzávetőlegesen több magyar pusztult el mint bármi más nép fia. Hovatovább teljesen feledésbe merül Trianon egyedül bennünket sújtó diktátuma, hogy mi voltunk Európa egyetlen népe akikre nem álltak a Wilsoni tételek az első háborút követően, az egyetlen ország, ami nem tudta birtokolni még azokat a területeket sem ahol a magyarok voltak többségben, anélkül hogy bármi változtatás szóba kerülne. Nem tudatosult Európa közvéleményében sem ennek igazságtalansága, sem az, hogy történelmi országunkat azzal, hogy területének kétharmadától és természeti kincseinek háromnegyedétől megfosztották, gyakorlatilag népünket pusztulásra ítélték. Hogy a magyarságot hallgatásra kényszerítik akkor,

amikor ebbe belenyugodnia csak úgy lehet, mint belenyugodni egy alaptalan halálos ítéletbe. Máig is úgy kezelik ezt a jogtalan és erőszakos diktátumot, mintha az jogos és igazságos lett volna valaha is. Annak ellenére hogy a közösségi bűnösség elve régen érvényét veszítette, hogy a népgyűlölet mindenhol a civilizált világban elítélendőnek tartott dolog, szomszédaink a hozzájuk csatolt népünk ellen évtizedek óta gyűlöletheadjáratokat, közösségi felelősségrevonást, és fajunkat pusztító nemzeti politikát folytattak és folytatnak ellenünk. S mindez folytatódik a mai napig anélkül hogy valaki is szót emelne akárcsak az Európai Unióban, aminek tagállama lettünk. Mintha egyedül mi lettünk volna felelősek az első világháború kitöréséért és nem az osztrákok, akinek valóban kezében volt az Osztrák-Magyar Monarchia külügyi tárcája, s akiknek osztrák trónörököse volt a szarajevói merénylet áldozata. Mintha valóban ez a hadüzenet okozta volna a háborút és nem Második Nicholas mobilizálási rendelete, ami, a történészek egybehangzó véleménye szerint, a háború igazi okozója volt. Baranyai nagyon is jól látja a helyzetet: hangosan kell mindenütt kiáltanunk a népünk létét fenyegető igazságtalanságok ellen. Ki kiáltson, ha nem mi, akik tudunk?

Baranyai optimista hozzáállású harcos. Hitét nemzetébe veti, ugyanakkor abból meríti saját hitét is:

Otthonról kapott üzenetből

merítek mostan biztatást:

nem vész el egy nép akkor ha még

áll a család s van még barát.

(Üzenet hazulról, 12)

Fennmarad a kérdés: elég-e ez és meddig? Nemzeti halálra ítéletésünk valós. Országunk körül van véve végrehajtókkal. Közben Baranyai maga tovább szenved a honvágytól, éli bús hétköznapi életét, „mint a szépség és jószág koldusa.” (Könyörgés az élethez, 20) Megpróbálja vigasztalni magát:

Volt talán az életemben szép is,

szerettem néha valakit én is

de mégis,

nekem csak a vágy s a remény adatott,

hogy egyszer elmúlnak a bús hétköznapiak.

(Bús hétköznapiak, 14)

Szerény reménykedések ezek. Baranyainak józan, tiszta képe van világunkról, nincs sok

illúziója. Nem hisz a hősökben sem. Az Emlékezés a fiatal katonára című versében írja: „Aztán elvitték őt is oda, / hol a gyáva élőket / a halál hőssé avatja.” (18) Mint minden kivándorló, vívódik ő is. Egyrészt:

Mért is akarsz visszamenni?

Hisz keserű volt a kenyér,

s tétlenül állt a kezedben

oly sokszor a kapanyél! (25)

Másrészt:

Mégis: magyarul gondolkozol,

beszélsz, káromkodsز és imádkozol.

Magyarul tanítod az unokád,

Hogy szeresse a távoli hazát.

(Strófák az amerikai magyarokról, 26)

Amerre jár idegenben, mindenütt felkeresi az ottani magyarokat. Ontarióba is a magyar dohánytermesztő földieket megy meglátogatni. Beaconsfieldi emlék című versében emlékezik meg élményeiről:

Jázmin illatot hordoz a szél,

szorgos kezekben jár a kapanyél.

kanadai magyarok törik a rögöt,

a beaconsfieldi tó fölött.

Földnélküli János
volt otthon a nevük,
s örültek, ha megvolt
a napi kenyérük.

A tizezer holdak
nagyúri világa
üldözte ki őket
idegen országba.

Itt szereztek földet,
autót és házat,
s megbecsülést is szereztek
elárvult hazánknak.

De még ebben az álomkép helyzetben is honvágy kínozza. A vers befejező versszaka:

Mily messze is estünk,
mily árvák is lettünk.

Akácos kis magyar faluk

Jaj, csak nem felejtünk!

(Beaconsfieldi emlék, 28)

Egy másik örömteli esemény ad Baranyainak időszakos vigaszt: a tavasz. De ez se segít sokáig:

Madárdal, virág, leánycsók, tavasz,
más és mégis mindig ugyanaz,
mint a mesében oly szép az igaz.

Csak hogy elmúlik hamar ez a láz,
a tegnapok emléke megaláz,
s tudod, hogy újra csak játszik veled.

(A tavasz csak játszik velünk, 18)

Baranyai minden józansága, megfontoltsága, gyakorlatiassága ellenére költői lélek is és érzékeny ember. Nemcsak a szabadság, a szépség szerelmese is. Szinbád minden kalandjai ellenére Szinbád marad. Amikor egyik szerelmétől való búcsúzását írja le, így végzi a verset: „Elmegy, de itthagya mindkettőnk bánatát.” (Bucsuszavak, 14) Magánéletében két dolgot szeretne nagyon: megházasodni és hazamenni.

Erős vagyok és azt is jól tudom,
hogy harc az élet, de ezt is kibirom.
Küzdöm, verekszem ha muszáj,
De megállít egy nyíló rózsaszál.

Szinbád Amerikában is európai ember: „Más a múltam, más a látásom, / nem autóra: szépségre vágyom.” (Fiatalember nőszülne, 22) Folytatja ugyanott:

Család kell, asszony, gyerek, gyerekek,
Hogy legyen igazi otthonom legalább,
ha már egyszer elveszítettem a hazát.
S ha egykor majd végre hazamehetek,
anyámnak, apámnak unokákat vigyek.

A haza, az otthon szerény vágya marad vándorló életének leghőbb álma.

A pesti aszfalton állva
másképpen néznék a világra:
elhinném hogy az nem mese,
hol állok ott a világ közepe.

Volna ismét ideálom,
Célom, vágyam, tervem, álmom,
Barátom, hívem, cimborám,
s valahol egy kis hónapos szobám.

(Bár úgy volna, jó is volna, 24)

Ennyi az ábránd amit megenged magának. Ahhoz már túl felelősségtudó, hogy gondtalan is legyen. Mint oly sok gondolkozó magyart idegenben, őt is hatalmába keríti a felismerés: népünk léte veszélyben van, és senki se törődik a világban velünk.

Jó volna fiatalnak lenni,

gondtalan, vidám bohémnak,
de egy szolganép szabad fiának
csak sírni lehet, sírni szabad.

Tízmillió magyarnak sorsa,
megmaradása, vagy pusztulása,
hidd el, hogy igen egyre megy,
egy kis néppel több, vagy kevesebb...

(Magyarul szólni magyarokhoz, 31)

Így marad Baranyai hosszas külföldi vándorlás után is velejéig magyar. Már annyi időt töltött Kanadában hogy igazán „angolul kellene írnod végre már, / de neked magyarul jobban esik / a szó, az írás, a jaj, a baj, a vád; / érzed, hogy társtalan nyelved a hazád!

(Idegenek közt számkivetve, 30)

Valamelyest átformálódik mégis. 1962-ben jelenik meg második könyve Montreálban, Breakthrough címen, angolul. De csak ennyiből áll kanadai meghonosodása. Mihelyst megteheti, 1964-ben, 39 éves korában visszatér Magyarországra. Jó tudni hogy otthon van; az országnak ma is szüksége van rá.

Kétségtelen, hogy minden elismerést megérdemlő hazafi, igaz szabadságharcosunk ez az ember. Egy valóban szabad Magyarország kormányától a legmagasabb kitüntetésben kellene részesülnie. De lesz-e valaha egy ilyen magyar kormány?

Ha Baranyaira hallgatunk, lesz:

Ezer esztendő nem cserélte meg e népet,
s nem pusztult el száz viharon át.
Élni akart s a földjéhez, mint a fűszál, odatapadt,
s felkelt, ha ismét kisütött a nap.
Így lesz majd megint, bujdosó pajtásom,

bármilyen messze van is ide Zágon.

Hazamegyünk mi még, elűzött magyarok,

és szabadok leszünk, hiszed-é? Szabadok!

(Magyarok, 33)

Veszely Ferenc

Kamloops, 2009 Január 17.

JEGYZETEK

Forrásmunka: Baranyai Tibor, Útszéli virágok, Versek, novellák, fordítások, Montreal, 1956.
Nyomda: Northern Printing and Lithographing Co., Montreal, Canada

Egyedi Béla írja a kötet hátsó borító lapján:

[Baranyai Tibor] eme első könyve az emigráns évek írásainak azt a részét öleli fel, amelyek nem veszítettek időszerűségükből, s bár napi politikával nem foglalkoznak, a magyarság és bujdosó életünk égető problémái feszülnek bennük. Minden sorából, emlékezéséből és emlékeztetéséből izzó hazaszeretet és megnemalkuvó demokratikus felfogás csendül ki. Mélyérzésű, meleg, sokszínű lírája; a magyar tájat frissen, lüktető elevenséggel visszaidéző prózája, budapest-srác emlékezései „grundról,” „suliról:” egy száműzetésbe kényszerített fiatal tollforgató érzékeny lelkének rezgései. Kiáltás, segélyhívás, harcbaszólítás, ön-biztatás, reménység. Vallomás. Ám intés, óvás, virrasztás is. Maradjunk.

Vagyunk. Maradunk.

Magyar lélek és szív ólomba öntött ujjongásai, kétségbeesései, és újra: reményei. Bujdosó-írás, bujdosóknak, „édes anyanyelvünk” nem felejtőinek, szerelmeseinek. A szabolcsi ó-kanadásnak, aki 28 év után még nyelvében hordja a nyelv zamatját, az új-kanadásnak, ó-amerikásnak, új-brazilnak. Mindnyájunknak. Ólomból öntött híd, mely átível, visszaível az Atlanti Óceán fölött, az Új Világból.

Fogadjuk szeretettel. És megértéssel. S fülünk ne legyen süket, lelkünk fásult. Maradjunk!

A Hudson Öböl mellől,

Egyedi Béla